



“Ko e tali pe konga ‘o e tali ‘oku ha mahino: fakapapau’i ‘oku ma’u he tokotaha kotoa ha tefito’i pa’anga humai fe’unga.”

John Kenneth Galbraith Ph.D
Economist *Guardian Weekly*, 1999

“Oku ou tui ko e founa faingofuataha ‘a e founa lelei taha – ko e solova’anga e masiva ko hono tamate’i fakahanga-tonu’aki e me’afua ko e pa’anga malu’i.”



Rev. Martin Luther King Jr.,
(Nobel Peace Prize winner 1964)
Chaos or Community?, 1967



“Ko ‘emaui visone ki ha senita mo’ui mo e ako ‘oku taetotongi, taau mo lelei, ngaahi nofo’anga ‘oku malu mo faka’atu’i pehe ki ha tefito’I ma’u’anga pa’anga fakamamanilahi ‘oku ‘ata ki he tokotaha kotoa.”

National Peoples Assembly, Aotearoa NZ, 1994



“Ko fe nai e ‘ulungaanga fakataki mei he pule’anga he taimi ‘oku mau fiema’u ai ha visone; taimi ‘oku tonu ke ‘I ai ha solova’anga ki hono vahevahe tatau e tu’umalie ‘o ka tolalo faka’ekonomika, taimi ‘oku tonu ke fai hano siofi e fokotu’u ki he pa’anga humai fakamamanilahi tau’atina?”

Rod Donald, Alliance MP – Speech to Parliament on the Social Security Amendment Bill (No. 5), 1998

Fakatokanga’i

1. ‘Iha sosaieti temokalati ‘oku ai e ngaue mo e fatongia e tokotaha kotoa ma’a hono fonua. (Democracy = Gk. Demos [people] + kratos [rule]). Ki he ngaahi fatongia, vakai ki he talateu e *Universal Declaration of Human Rights preamble* and the *Declaration on the Right and Responsibility of Individuals, Groups and Organs of Society to Promote and Protect Universally Recognised Human Rights and Fundamental Freedoms. General Assembly resolution 53/144d*

Cover Design: Patrick Danahey, *Changing World by Changing Our Perceptions*, based on a Sufi contemplation diagram



Lelei e Pa’anga Humai Fakamamanilahi

- Fakangata e masivesiva
- Kake’i e tu’unga e nofo
- Fakangata e ta’ema’ungau
- Faka’ata e va lelei he kakai pehe mo honau ‘ataakai
- Faka’ata mo fakafaingofua’i e va fakangaue
- Fakasi’isi’i e faihia
- Fakamalohinga ha fa’unga fakatemokalati
- Kake’i e ‘ekonomika pea fakatupulekina e ngaahi pisinisi he taimi ‘oku faingamalie fakapa’anga e kakai pea tupulaki e tupu moe pa’anga humai e tokotaha kotoa

Fai Pulusi

Universal Income Trust

(Talasiti Pa’anga Humai Fakamamanilahi)



Website: www.uitrustnz.org

Email: uit@uitrustnz.org

Ph: +64-3-545-7273

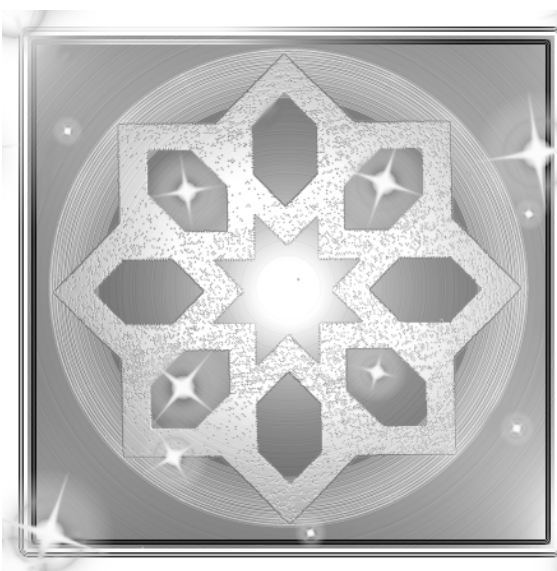
© 2009

Reprinted Feb. 2019

Free Workshops/Presentations: Contact us
TRANSLATED BY: TAINA TUKIA



Pa’anga Humai Fakamamanilahi
UNIVERSAL INCOME



LEA FAKA-TONGA

Ko e ha e Sisitamu Pa’anga Humai Fakamamanilahi?

Founa hono fakapa’anga.

Ha hono ngaahi lelei?

Fakamatala Fakalukufua



Ko e ha e Sisitamu Pa'anga Humai Fakamamanilahi?

Ko ha palani faka'ekonomika 'oku fenapasi mo e Lao Fakaangaanga ki he Totonu 'a e Tangata. 'Oku faka'amu e sisitamu ni ke vahe'i tau'ataina atu ha tefito'i pa'anga ma'olalo ki he taha kotoa pe tanaki atu ki he'ene vahe lolotonga. Ko e tokoni ki hono ngaahi fatongia lolotonga koe tangata't fonua 'o ha sosaieti fakatemokalati kau ai hono:

- muimuiofi'i mo malu'i e totonu e tokotaha kotoa pe,
- fetakinima hono malu'i e 'ataakai ki he ngaahi to'utangata hoko,
- poupou'i hono fakatolonga ha 'ekonomika 'oku kaukaua, ngaahi fakamole, ako, mo e mo'uilelei hono kakai.

Ko ha pa'anga humai tau'ataina: 'Oku 'ikai ha totonu ha taha kene to'o mei ha taha. Ko e fatongia ia e sosaieti ke fekumi ha ngaahi founa ma'u'anga pa'anga makehe 'o ka hoko ha faingata'a'ia faka'ekonomika kae 'ikai ko hono to'o e tefito'i "totonu e kakai ki he mo'ui".

'Oku fakamamanilahi: 'Oku faka'ata ki he tanga-ta'i fonua kotoa pe mo e nofo hili mai.

'Oku kau e Sisitamu pa'anga humai fakamamanilahi: hono faka'ai'ai e ngaahi palani ako 'a e kakai 'a e ako ki he'enua ngaahi totonu mo e fatongia fakatemokalati ko e tangata'i fonua 'o ha sosaieti.

Ko e ngaahi fokotu'utu'u ni 'oku fakataata ki he Lao Fakaangaanga e Totonu 'a e Tangata. 'Oku nau tau-kave'i e:

1. tau'ataina mei he masivesiva.
2. tokoni fakapa'anga ma'olalo fe'unga ki he fakamole faka'api 'a e tokotaha.
3. tau'ataina ke ngaue mo fili ki he'ene ngaue 'o 'ikai fakamalohi'i.

4. tokoni'i fakapa'anga e "taema'ungau".
5. mo'ui lelei mo e ako taetotongi- levolo kolisi & 'univesiti.
6. tu'unga tatau e tokotaha kotoa he sosaieti fakatemokalati.
7. tau'ataina ki he ngaahi feohi'anga fakamatakali 'i he komiuniti.
8. tokanga'i e fanau 'i 'api 'aki e nofo ha taha e matu'a peha taha pe 'o tokanga'i.

'I he ngaahi fonua 'oku fakalele faka komona loa hange ko Nu'usila, 'oku fetongi 'ehe lao fakavaha'apule'anga ki he totonu 'ae Tangata 'ae lao fakapule'anga.

Kalasi 'o e Pa'anga Humai Fakamamanilahi

Ko ha fa'ahinga palani 'oku fenapasi mo e fa'unga ki he totonu 'a e tangata hange ko e ngaahi fokotu'u 'oku ne fakafofonga'i e Tefito'i Pa'anga Humai, Vahe mo e Fakamo'ua mei he pul'e'anga, Vahe Fakata'u, Tefito'i Pa'anga Humai Fakamamanilahi mo e Pa'anga Humai fakamamanilahi Tau'ataina (UUI) ko e kalasi ia 'e taha e pa'anga humai fakamamanilahi.

Founa Fakapa'anga e Sisitamu Pa'anga Humai Fakamamanilahi

'Oku fele ngaahi founa 'oku fakapa'anga'aki e pa'anga humai fakamamanilahi. Ko e kongia 'eni:

- Monomono e fa'unga tukutau lolotonga 'oku ta'e palanisi.
- Negative Income Tax - pe tukuhau kuo 'osi totongi pea to e tufotufa mai ko e pa'anga humai fakamamanilahi.
- Tukuhau ki he pa'anga mohe.
- "Tobin" tax - pe tukuhau hilifaki ki he fetongi pa'anga.

- Fakangaloku e ma'umea 'aki hono tufotufa e ma'unga paanga.
- Tukuhau mei he koloa fakanatula, ma'u'anga ivi mo hono uli'i e 'ataakai fkatatau ki he peseti pa'anga humai e tokotaha.
- Tukuhau ki he hiki e mahu'inga e kekelele.
- Vakai ki he pepa fakamatala - Founa Faka-pa'anga, Pa'anga Humai Fakamamanilahi (UI).

Kuo fakapapau'i 'e he kau 'ekonomika matike-tika hange ko James Tobin, Jan Tinbergen, Herbert A. Simon mo James Meade e falala'anga e Sisitamu Pa'anga Humai Fakamamanilahi.



"Okapau ko e kakai 'a e pul'e 'o ha fonua, he lau 'a e temokalati pea ta 'oku tonu ke ako'i kinautolu koe kau pul'e. 'Oku 'ikai totonu ke hoko atu hono ako'i e vahe hiva 'e hongofulu ko e kau sevaniti... 'oku fakalele 'etau ngaahi ako hange 'oku fakataumu'a ke ngaue fakasevaniti ka 'ikai ko ha fatongia tau'ataina 'o ha tangata'i fonua."

Robert Hutchins, PhD, Filosefa mo e taki 'iloa he senituli 20.

The Conflict in Education, 1952

'I he 1981, pehe 'e Buckminster Fuller, PhD koe 'akiteki, enisinia, matematika, taukei ki he 'univeesi pea ma'u mo e toketa fakalangilangi 'e 47, 'oku "toko 4 piliona 'a e kau pilionea hotau palanite, ka 'oku te'eki ke faka'ilonga'i honau mou'ia." Ko e ha 'uhinga 'oku 'ikai ketau to-fuhia ai he monu'ia ni?. Koe'uhi ko e "ume'umea e fa'unga pul'e kotoa" mo e "fakafa'ahitaha mo siokita 'a e sisitamu."

